

Datum
2024-10-18

Adress

Diarienummer
GYVF-2024-3957

Yttrande

Till
Kommunstyrelsen

**Remiss från Utbildningsdepartementet -
Offentlighetsprincipen eller insynslag (SOU 2024:28)
och Offentlighetsprincipen med lättnadsregler för
mindre enskilda huvudmän i skolväsendet
STK-2024-1178**

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden beslutar att lämna följande yttrande:

Sammanfattning

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden i Malmö stad (Nämnden) har den 21 augusti 2024 fått möjlighet att yttra sig över Skolinformationsutredningens (U2021:04) slutbetänkande Offentlighetsprincipen eller insynslag – Allmänhetens insyn i enskilda aktörer inom skolväsendet (SOU 2024:28). Utredningen lämnar två huvudförslag där det ena är att offentlighetsprincipen införs i fristående skolor och det andra är att en insynslag beslutas som anger hur insyn i fristående skolor kan regleras. Utbildningsdepartementet har även lämnat en promemoria med ett förslag till s.k. lättnadsregler för små huvudmän angående insyn.

Nämnden föreslår att kommunstyrelsen tillstyrker förslaget att införa offentlighetsprincipen i fristående skolor och avstyrker förslaget till insynslag samt departementspromemorians förslag till lättnadsregler. Nämnden anser att det är viktigt med insyn i fristående skolor och förskolor och att villkoren bör vara desamma för fristående som för offentliga huvudmän när det gäller tillgång till handlingar.

Yttrande

Offentlighetsprincipen i fristående skolor

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden kan konstatera att erfarenheterna av bristen på insyn i friskolor har medfört allvarliga konsekvenser. Genom bristande insyn i fristående skolor finns det en risk för att missförhållanden inte upptäcks, vilket drabbar eleverna. Ur det perspektivet är införandet av en offentlighetsprincip i fristående skolor och förskolor ett välkommet förslag.

Förslaget att offentlighetsprincipen införs i fristående skolor har flest fördelar, bland annat genom att regelverket är beprövat och mer långtgående än förslaget om insynslag eller lätttnadsregler. Genom en ökad insyn ges vårdnadshavare och elever större möjligheter att ta del av handlingar och jämföra kvalitet. Inte minst kraven för arkivhållning säkerställer att handlingar bevaras för forskning och framtida behov. Förslagen möjliggör jämförande av kvalitet på samma villkor för nämndens skolor och fristående skolor. Nämnden tillstyrker därför att offentlighetsprincipen införs i fristående skolor enligt förslaget.

Nämnden noterar att representanter för olika fristående skolor och förskolor samt de olika branschförbunden Friskolornas riksförbund, Idéburna skolors riksförbund, Sefif och Idéburen välfärd har framfört till utredningen att de uppgifter som efterfrågas för statistikändamål om ekonomiska förhållanden inte är känsliga för dem att lämna ut ur konkurrenssynpunkt. Detta gäller även för enskilda anordnare av komvux och organisationer som representerar folkhögskolor, det vill säga de har uppgett att de är av samma uppfattning. De enskilda anordnarna av komvux har också uppgett att dessa uppgifter redan finns tillgängliga hos kommunerna som är huvudmän för utbildningen.

Reglerna om arkivhållning innebär dock ett betydande åtagande för en kommun som Malmö som idag har 24 fristående gymnasieskolor så väl som ett stort antal fristående grundskolor och förskolor. Kostnaderna för arkivhantering ska kunna finansieras genom avgifter enligt förslaget men det är oklart i förslaget precis hur detta ska gå till. Tillsynsansvaret över de fristående skolornas arkiv kommer att öka arbetsbördan för stadens arkivarier. Då utformning av tillsyn inte är tydlig beskriven är det oklart hur nämndens arkivpersonal skulle påverkas. Dock innebär det en ökad arbetsbörda när tillsynsansvaret ökar för fristående skolors arkiv och även att ansvaret för arkivhållning utvidgas. Nämnden anser att detta förslag behöver utredas ytterligare och framförallt gäller det förslaget om att avgiftsbelägga fristående skolor för arkivhållning och arkivtillsyn.

Förslaget om insynslag

Nämnden anser att förslaget till en insynslag ger mindre möjligheter till insyn än vad lagen om offentlighet och sekretess gör. Även utbildningsdepartementets förslag till lätttnadsregler skulle medföra sämre möjligheter för enskilda till insyn än vad som är möjligt med förslaget till insynslag. Det skulle också innebära sämre möjlighet att jämföra fristående skolor och nämndens skolor. Nämnden förordar därför skolinformationsutredningens huvudförslag som är att införa en bestämmelse i Offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) OSL som i princip gör offentlighetsprincipen tillämplig i fristående verksamheter.

Utredningen framhåller att lösningen att införa offentlighetsprincipen i fristående skolor för med sig andra konsekvenser än att lösa tillgången på information från

enskilda aktörer samt att flera av dessa huvudmän är små med få anställda dvs. att bördan kan bli stor och eventuellt tränga undan pedagogisk personal.

Nämnden vill därför framhålla att det finns risker med förenklade regler eftersom de begränsar insynen hos fristående skolor när det snarast behövs mer insyn och möjligheter till granskning. Nämnden är vidare kritisk till att utgångspunkten för resonemangen om efterlevnad av offentlighetsprincipen utgår från att undantag ska göras för mindre huvudmän. Nämnden bedömer att behovet av insyn är lika viktigt hos mindre huvudmän som hos större och att en mindre huvudman rimligen har en mindre administrativ börda till följd av en mindre verksamhet.

Lika villkor för fristående och offentliga skolor var en tydlig utgångspunkt när den nya skollagen infördes 2010 men trots det är villkoren olika för offentliga och för fristående skolor till exempel när det gäller insyn. Det förhållandet kommer inte att förändras om insynslagen eller utbildningsdepartementets förslag till lätttnadsregler införs. Det finns anledning att påminna om att offentliga huvudmän kan vara små och det är till exempel inte ovanligt att en kommun endast har en gymnasieskola.

Nämnden avstyrker därför förslaget till insynslag och utbildningsdepartementets förslag till lätttnadsregler.

Bevarande av allmänna handlingar, arkiv och förslaget om minst sju år

I förslaget till insynslag och i utbildningsdepartementets förslag till lätttnadsregler för mindre huvudmän, föreslås att handlingar bara ska bevaras i sju år och kan sedan rensas. Det anges inte om detta också ska gälla för betygshandlingar men eftersom inget nytt förslag lämnas angående regeln i 29 kap. 18 § skollagen om att fristående skolor ska lämna elevernas slutbetyg eller de betygsdokument som eleven får efter fullföljd gymnasieutbildning till den kommun där skolan är belägen, förändras inte denna regel.

Denna reglering fungerar inte tillfredställande, vilket skapar stora svårigheter för före detta elever. Fristående skolor som till exempel har lagt ner sin verksamhet eller vilka av andra skäl har upphört, har inte alltid lämnat över betygshandlingar enligt 29 kap. 18 § skollagen vilket har medfört stora svårigheter för elever som behöver få tillgång till sina gamla betyg för vidare studier.

Nämndens kommunala gymnasieskolor har de senaste två åren fått ta över elever från två fristående gymnasieskolor som förlorat sina tillstånd och upphört med sin utbildningsverksamhet. Då har huvudmannen brustit i överlämning av elevernas dokumentation till kommunen eller annan skolenhet och betyg har i stor utsträckning saknas. Till exempel har det varit svårt att få del av skolans betygskatalog vilket har medfört svårigheter vid mottagandet av eleverna och planering av deras fortsatta

utbildningsvägar. Skolinspektionen har inte heller något ansvar att se till att betygs kataloger förs över till hemkommun när en fristående skolas tillstånd dras tillbaka. I nuvarande reglering i 29 kap. 18 § skollagen saknas en explicit skyldighet för huvudmannen för fristående skolor att även överföra betygs kataloger och nödvändigt underlag till kommunen efter att huvudmannens tillstånd upphört. Med hänsyn till denna lucka i lagstiftningen ser nämnden ett behov av att regleringen i 29 kap. 18 § skollagen kompletteras med ovan nämnda skyldighet så att en mekanism införs och tydliggörs så att inte elever riskerar att drabbas ytterligare av en huvudmans brister. Det är även viktigt att utformningen av en ny lydelse av 29 kap. 18 § skollagen om att bevara handlingar i sju år, inte äventyrar bevarandet av betygs katalogen och betygs handlingar. Utifrån ett rättssäkerhetsperspektiv är det särskilt viktigt att betygs handlingar inte riskerar att gallras innan de är säkert överlämnande och bevarade i kommunens arkiv. Vad som framgår av nuvarande bestämmelser i 8 kap. 8 och 9 §§ gymnasieförordningen (2010:2039) i denna del säkerställer inte heller att hantering och överlämning av betygs kataloger sker ordnat under huvudmannens ansvar. En fristående huvudmans ansvar för detta bör förtydligas i aktuell bestämmelse.

Nämnden bedömer att kravet att dokument ska förvaras hos en enskild huvudman i minst sju år utgör alltför kort tid och att behovet av att kunna ta del av handlingar är mer omfattande än så. Sjuårsgränsen förefaller vara godtyckligt satt och tar inte hänsyn till framtida behov för enskilda, forskning eller behov av att kunna ta del av handlingar som åtgärdsprogram, utredningar eller annat som rör en skolas verksamhet. Det finns givetvis tillfällen när handlingar ska gallras. Det saknas resonemang och förslag om vilken grund som ska gälla i insynslagen för när en handling kan gallras eller om den ska behållas. Detta måste utredas ytterligare och ett förslag om motsvarande arkivredovisning införs i insynslagen om regeringen skulle välja att gå vidare med förslaget.

Ordförande

Juan-Tadeo Espitia

Förvaltningsdirektör

Anneli Schwarz